Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1994–1995

24 036 Marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit

Nr. 5 **BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 27 juni 1995

Hierbij doe ik u **de notitie «Naar minder administratieve lasten»** toekomen. In deze notitie worden maatregelen geschetst die het Kabinet treft om de administratieve lastendruk voor het bedrijfsleven terug te dringen. De activiteiten vloeien voort uit het Regeerakkoord en vormen onderdeel van de operatie Marktwerking, deregulering en wetgevingskwaliteit.

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
A. van Dok-van Weele

51U2536
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgeverij Plantijnstraat
's-Gravenhage 1995

Inhoudsopgave

1.	**Inleiding**	**3**
2.	**Administratieve lasten in beeld**	**3**
2.1.	Waarom hernieuwde aandacht?	3
2.2.	Waar gaat het om?	5
2.3.	Reductie van administratieve lasten	6
2.4.	Voorgenomen regels	7
2.5.	Voortgang verzekerd	8
3.	**Reductie van lasten per deelterrein**	**8**
3.1.	Binnenlandse Zaken	8
3.2.	Centraal Bureau voor de Statistiek	9
3.3.	Economische Zaken	11
3.4.	Financiën	13
3.5.	Justitie	14
3.6.	Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	16
3.7.	Sociale Zaken en Werkgelegenheid	17
3.8.	Verkeer en Waterstaat	19
3.9.	Volksgezondheid, Welzijn en Sport	21
3.10.	Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer	22
4.	**Blijvende aandacht**	**24**
Bijlage		
I.	Enquêtedruk	25

1. Inleiding

«De regelgeving en de administratieve lastendruk voor bedrijven wordt tot het minimaal noodzakelijke teruggebracht» zo staat in het Regeerakkoord. Hiermee is het startschot gegeven voor het project Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit (MDW). Via dit project wil het kabinet de aanpassing van wet- en regelgeving aan de moderne samenleving een krachtige impuls geven. Eén van de onderdelen van dit project is het zoveel mogelijk terugdringen van de administratieve lastendruk. De andere onderdelen zijn het kritisch toetsen van delen van de bestaande regelgeving en het eerder en meer volledig in kaart brengen van neveneffecten van voorgenomen regels. Hierdoor wordt een betere toetsing mogelijk van de opportuniteit van de voorgenomen wetgeving. Over deze twee onderdelen wordt begin juli apart gerapporteerd. Deze notitie gaat over de initiatieven die zijn gericht op het terugdringen van de administratieve lasten.

In paragraaf 2 van deze notitie wordt eerst ingegaan op de vraag waarom (hernieuwde) aandacht voor administratieve lasten wenselijk is en op wat precies onder administratieve lasten wordt verstaan. Aan de orde komt hoe deze kunnen worden gekwantificeerd en welke mogelijkheden er zijn om te komen tot reductie.
Ook gaat het hier om de vraag hoe kan worden gerealiseerd dat er zo min mogelijk lasten bijkomen. Eenmalige aandacht voor het terugdringen van de administratieve lasten is onvoldoende vruchtbaar. Daarom bevat deze paragraaf tot slot de strategie die ertoe moet bijdragen dat de verdere voortgang met het verlagen van de administratieve lasten verzekerd is.

Alle departementen die verantwoordelijk zijn voor regelgeving die administratieve lasten «veroorzaken», hebben in de afgelopen tijd hun wetgeving kritisch tegen het licht gehouden. Op basis van deze inventarisatie is een overzicht samengesteld van de activiteiten die departementen deze kabinetsperiode ontwikkelen om tot een terugdringing van administratieve lasten te komen. Hierover gaat paragraaf 3. Paragraaf 4 bevat enkele afsluitende opmerkingen.

2. Administratieve lasten in beeld

2.1. Waarom hernieuwde aandacht?

Administratieve lasten kunnen veel vormen aannemen. Het zijn grotere en kleinere kiezelstenen in de rugzak van de ondernemer. Alles bij elkaar is er vaak sprake van een forse belasting. De veelvormigheid maakt afbakening en het onder één noemer brengen erg lastig. In paragraaf 2.2 wordt daarom ingegaan op een definitie van het begrip administratieve lasten. Niet alleen ondernemers hebben te maken met administratieve lasten. Ook burgers en de overheid zelf worden ermee geconfronteerd. In deze notitie ligt de nadruk echter op het terugdringen van administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Dat is ingegeven door de hoofdtaak die dit kabinet zich heeft gesteld: het verbeteren van het functioneren van de economie met het oog op het creëren van werk.

Administratieve lasten zijn neveneffecten van wet- en regelgeving. Onvermijdelijke neveneffecten zelfs. Er is een spanningsveld tussen enerzijds het bereiken van (vaak gecompliceerde) beleidsdoelen, en een eenvoudige regelgeving met weinig neveneffecten. Zo'n spanningsveld is bijvoorbeeld zichtbaar bij de fiscale wetgeving, maar ook op andere terreinen speelt het. De beleidsdoelstellingen die met de belastingwetten worden beoogd gaan aanzienlijk verder dan uitsluitend het «ophalen van

een bepaalde som geld». Dit leidt tot een relatief ingewikkelde fiscale wetgeving met, zeker op deelgebieden, forse administratieve lasten. Er is dus sprake van een (impliciete) afweging tussen beleidsdoelen en neveneffecten. Bij de activiteiten gericht op het terugdringen van administratieve lasten waarover in deze notitie gerapporteerd wordt, staan de beleidsdoelen niet ter discussie. Wel is duidelijk dat er zolang wet- en regelgeving gemaakt wordt, administratieve lasten zullen bijkomen. Het gaat er om deze zoveel mogelijk te beperken.

Op de kop af tien jaar geleden plaatste de Commissie Grapperhaus het onderwerp administratieve lasten in de politieke schijnwerpers. Hoewel er sinds die tijd de nodige aandacht voor is geweest, is het naar het oordeel van dit kabinet nuttig nog eens de bezem te halen door overbodige administratieve lasten en inefficiënties uit te bannen. Ook op het terrein van voorgenomen regelgeving zijn initiatieven voorzien (zie paragraaf 2.4). Een en ander past in het streven ondernemingen te helpen waar mogelijk de kosten te drukken en het sluit ook op de activiteiten gericht op verbetering van de kwaliteit van de wetgeving.

Zoals gezegd slaan administratieve lasten zowel bij bedrijfsleven, overheid als burger neer. Tot op zekere hoogte is zelfs sprake van een evenwicht. Uiteraard gaat het er om de totale administratieve lasten te verminderen maar soms betekent een verlichting van de administratieve lasten van de één, een verschuiving naar die van de ander. In deze notitie zijn maatregelen beschreven die leiden tot een daling van administratieve lasten bij het bedrijfsleven. In geen geval zal het gevolg van de maatregelen echter zijn dat deze voor burgers zullen toenemen. Wel zou het in een bijzonder geval kunnen betekenen dat de overheid bepaalde werkzaamheden (weer) zelf zal gaan doen of helpt bij het vervullen van verplichtingen.

Administratieve lasten hebben een verborgen karakter. Het gaat meestal niet om feitelijke geldstromen maar meer om tijd die men kwijt is aan het vervullen van administratieve verplichtingen. Het zijn niettemin echte, niet te verwaarlozen kosten, die bovendien meer dan gemiddeld neerslaan bij het midden- en kleinbedrijf, bij startende ondernemingen en bij bedrijven die doorgroeien. Het waar mogelijk terugdringen van deze lasten zal het nemen van risico en persoonlijk initiatief aanmoedigen en leiden tot lagere kosten en dus een grotere efficiency op het niveau van de onderneming. Uiteindelijk gaat van een grotere efficiency op micro-niveau een positief effect uit op investeringen, economische groei en ook werkgelegenheid. Zo bezien is het terugdringen van de administratieve lasten een aanvulling op andere vormen van lastenverlichting.

Overigens zegt het kwantitatieve niveau van administratieve lasten niet alles over de ergernis die regels kunnen veroorzaken. Onnodig gedetailleerde bevraging van de ondernemer, rapportages die «ongeveer hetzelfde vragen maar toch net iets anders en op een ander moment» leiden tot irritatie en onnodige rompslomp. Een stroomlijning van dergelijke verplichtingen kan leiden tot kwalitatief betere regels die beter worden nageleefd. Ook vanuit deze optiek is het snoeien in administratieve lasten waar mogelijk, dus gewenst.

Lang niet alle administratieve verplichtingen worden overigens als overbodig ervaren. Zo verzamelen nagenoeg alle ondernemers veel van de informatie die vereist is voor de verslaglegging uit hoofde van het jaarrekeningrecht toch al voor andere doelen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor salarisadministraties die tevens gegevens opleveren voor de belastingdienst. Verder profiteren bijvoorbeeld bedrijven ook van de statistieken die door het CBS worden opgesteld.

Tot slot: wet- en regelgeving is in toenemende mate afkomstig van de Europese Unie. Dat betekent onder andere dat het niet altijd mogelijk is de administratieve lasten zover te beperken als wenselijk zou zijn. Brusselse regels kunnen dat in de weg staan. Daarom is het goed dat in toenemende mate ook op EG-niveau aandacht bestaat voor het terugdringen van ongewenste neveneffecten van regels.

2.2. Waar gaat het om?

Administratieve lasten zijn de kosten die een onderneming moet maken om aan de administratieve en procedurele verplichtingen van regelgeving te voldoen (zie kader 1). Het zijn neveneffecten van regels. In deze notitie gaat het om initiatieven ter beperking van deze administratieve lasten. Het kabinet meent de hand in eigen boezem te moeten steken en heeft daarom de regels waar het zelf verantwoordelijk voor is kritisch bezien. Dat neemt niet weg dat ook regels van mede-overheden een last voor het bedrijfsleven kunnen veroorzaken. Daarom zal met het IPO en de VNG worden overlegd om te bezien welke stappen gezet kunnen worden om regelgeving van provincies en gemeenten te toetsen op overbodige administratieve lasten. Ook in het kader van het «grote steden-beleid» zal dit aspect aan de orde komen. Opgemerkt zij overigens dat het bedrijfsleven zichzelf ook een aantal belastende regels oplegt en dat sommige wensen van het bedrijfsleven, of anderen uit de maatschappij, ingewikkelde regels tot gevolg kunnen hebben.

Administratieve lasten

Regelgeving van de overheid die ingrijpt in het economisch verkeer gaat gepaard met kosten voor de marktsector. Deze kosten nemen onder andere de vorm aan van administratieve lasten.

Administratieve lasten kunnen als volgt worden gedefinieerd:

De kosten die een onderneming moet maken om aan de administratieve en procedurele verplichtingen van regelgeving te voldoen.

Het gaat om het invullen van enquêtes, het voldoen aan rapportageverplichtingen, indienen van tekeningen bij vergunningaanvraag, extra administratie t.b.v. de belastingen etc. Administratieve lasten vormen een onderdeel van het bredere begrip nalevingskosten (compliance costs) van regelgeving. Hierbij gaat het ook om het voldoen aan eisen die regelgeving stelt aan het produktieproces of het eindprodukt, bijvoorbeeld eisen als etikettering, filters uit milieu-overwegingen, verpakkingseisen, etc. Leges vallen in beginsel niet onder het begrip administratieve lasten. Leges zijn bedoeld als een vergoeding voor de kosten die de overheid maakt om b.v. een vergunning te verlenen, afschriften van stukken ter beschikking te stellen etc. Daarmee is er uiteraard wel sprake van een financiële last.

Een kenmerk van administratieve lasten is dat deze lasten voor bedrijven verplicht en onvermijdbaar zijn. Het gaat om kosten in termen van:

* handelingen van de ondernemer zelf;
* handelingen van zijn personeel;
* het inhuren van externe krachten;
* bureaukosten.

Het bepalen van de totale kwantitatieve omvang van administratieve lasten is een ingewikkelde aangelegenheid. Er is ook geen statistische basis: ondernemers registreren doorgaans niet wat het nakomen van administratieve verplichtingen precies kost. Om de betekenis van administratieve lasten meer inzichtelijk te maken, is het toch nuttig te komen tot enige kwantificering. Hierbij gaat het niet om geavanceerde

calculaties maar om een eenvoudige methodiek die inzicht geeft in orde van grootte (zie kader 2). Belangrijkste doel is in het vizier te krijgen aan welke regelingen de zwaarste verplichtingen zijn verbonden. Aan de cijfers moet dan ook niet een absolute waarheid worden toegekend, maar zij dienen in het licht van deze relativiteit te worden bezien.

Het EIM heeft eerder op basis van een enquête geschat dat de administratieve lasten op de door hen onderzochte terreinen in 1993 totaal tussen de f 10 en 15 mld. bedroegen (ruwweg 2% van het BBP). Het gaat hierbij om een ruwe, tentatieve schatting. Zo is een aantal gebieden in het EIM-onderzoek niet of onvolledig betrokken. Dit geldt in het bijzonder voor de beleidsterreinen van LNV , VWS en V&W. Verder is sprake van een hoog aggregatieniveau van de enquêtevragen (zo is gevraagd naar de kosten van «milieuwetgeving»). Niettemin geeft het EIM-onderzoek een indicatief beeld van de omvang van het probleem. Deze indicatie wat de omvang betreft, wordt bovendien geschraagd door ander onderzoek[1].

Dat het Regeerakkoord de nadruk legt op de noodzaak van het terugdringen van de administratieve lasten bij het MKB is niet verwonderlijk als wordt bedacht dat door een relatief forse «vaste component» de administratieve lasten per werknemer voor kleine ondernemingen aanzienlijk hoger zijn dan voor grote ondernemingen.

Kwantificering van Administratieve lasten

Hoewel de afbakening van het begrip administratieve lasten lastig is, is kwantificering in de kern een eenvoudige aangelegenheid. Dit kan als volgt:

Lasten per onderneming per jaar = aantal handelingen voortkomend uit de verplichting x tijd van de handeling x tarief x frequentie van de verplichting.

Om tot de totale administratieve last van een wet of een regel te komen, wordt de last per onderneming vermenigvuldigd met het aantal ondernemingen dat moet voldoen aan de verplichting.

Het inzicht krijgen in de determinanten van de administratieve lasten kan o.a. geschieden door enquêtering. Bij enquêtering wordt ondernemers rechtstreeks gevraagd naar de tijd die men kwijt is, het uurloon van degene die de handelingen moet verrichten etc. Onder andere het EIM heeft deze methode eerder gevolgd.

Voor deze notitie is een andere weg bewandeld. Het doel was zicht te krijgen op regelgeving die relatief veel administratieve lasten veroorzaakt. Met behulp van de expertise van de betrokken vakdepartementen, het CBS en de kennis van het EIM zijn schattingen gemaakt van de bovenvermelde determinanten van de administratieve lasten. Waar relevant is bij een (beperkt) aantal bedrijven te rade gegaan om een indruk te krijgen van de kosten van een bepaalde (deel-)verplichting.

Aldus is voor een aantal regelingen een schatting gemaakt van de globale omvang van de administratieve lasten. In een aantal gevallen kon zo ook worden geraamd wat het vervallen van een verplichting ongeveer zou kunnen opleveren.

2.3. Reductie van administratieve lasten

Pogingen tot vermindering van administratieve lasten zullen aan moeten grijpen bij:

- de aard van de verplichting;
- de tijdsduur die met de gevraagde handeling is gemoeid;
- de frequentie;
- het tarief;
- het aantal betrokken bedrijven.

[1] M. A. Allers, Kosten van overdrachten voor ondernemingen, Onderzoeksmemorandum nr. 389, Instituut voor Economisch Onderzoek, Rijksuniversiteit Groningen, 1990. Ook onderzoeken in Frankrijk, Noorwegen, Finland en Luxemburg komen tot bedragen tussen de 1 en 3% van het BBP (European Network for SME Research, European Observatory 1995).

De meest vèrgaande vorm van vermindering is uiteraard het in zijn geheel afschaffen van de verplichting. Vaak zal dit niet mogelijk zijn, omdat daarmee meestal ook het beleidsdoel dat met de regel wordt beoogd buiten bereik komt. Wel is het veelal mogelijk op een aantal terreinen de vereiste handelingen te reduceren: b.v. minder gedetailleerd of minder vaak informatie vragen. Soms vereist dit aanpassing van de regelgeving. Een inventarisatie van maatregelen die het kabinet treft staat in paragraaf 3.

Verder zijn er nog manieren die niet afdoen aan de verplichting als zodanig maar die het vervullen ervan vergemakkelijken. Zo kan het uitleg geven over het hoe en waarom van regelgeving en verduidelijking van hiermee samenhangende verplichtingen leidt tot tijd- en dus kostenbesparing. Een voorbeeld is het ontwerpen van een simpeler, meer toegankelijk formulier.

Ook toepassing van informatie- en communicatietechnologie (ICT) kan tot een aanzienlijke tijdsbesparing leiden bij het voldoen aan administratieve verplichtingen. Hierbij gaat het om het gebruik van hard- en software en het hanteren van elektronische communicatiemiddelen zoals EDI of Internet. Bedacht dient wel te worden dat hier sprake is van een «end of pipe»-oplossing: aan de verplichting als zodanig verandert niets. Maar, en dat is ook zeer belangrijk, het nakomen van de verplichting kan vaak aanzienlijk worden vereenvoudigd.

Het kabinet is van oordeel dat langs de weg van de informatie- en communicatietechnologie een substantiële bijdrage kan worden geleverd aan de vermindering van de belasting die bedrijven ervaren bij het voldoen aan administratieve verplichtingen. Dat deze besparingen heel ver kunnen gaan, zal o.a. duidelijk worden in de paragraaf over het CBS. Daarom streeft het kabinet naar een verbreding, verdieping en versnelling van ICT-toepassingen.

Het gaat i.h.b. om projecten op het gebied van de sociale zekerheid en de statistische gegevensvergaring (zie 3.2). Het kabinet heeft besloten om dit jaar 0,5 mln. beschikbaar te stellen voor ondersteuning van maximaal 3 projecten op het terrein van de sociale zekerheid. Daarbij gaat het om het ondersteunen van projecten die de totstandkoming van zogenoemde «aanleverpunten» beogen. De bedoeling hiervan is dat de werkgever alle vereiste gegevens (op elektronische wijze) naar één plek kan sturen (zie ook paragraaf 3.7 en 3.9).

2.4. Voorgenomen regels en administratieve lasten

Het kabinet neemt niet alleen maatregelen om de administratieve lasten die voortvloeien uit de bestaande wet- en regelgeving te verminderen, maar werpt tevens een dam op tegen het ontstaan van nieuwe verplichtingen. Nu is het een illusie te veronderstellen dat de administratieve lasten als gevolg van regelgeving niet meer zullen toenemen. Dat een wet leidt tot administratieve lasten is immers slechts een van de vele aspecten die bij de besluitvorming een rol speelt. Het is echter wel zaak de extra administratieve verplichting zodanig te beperken dat deze niet verder gaat dan strikt noodzakelijk is.

Via een scherpere toetsing van ontwerp-regelgeving wil het kabinet het inzicht in een aantal specifieke neveneffecten, waaronder de administratieve lasten, van voorgenomen regelgeving vergroten. Door zo'n scherper inzicht kan tot een beter afgewogen oordeel worden gekomen over het saldo van de kosten (zoals administratieve lasten) en baten van de desbetreffende regel. Om een en ander te bewerkstelligen is een aantal

afspraken gemaakt dat de aanwas van administratieve lasten zoveel mogelijk zal moeten indammen. Het gaat daarbij vooral om een stringente uitvoering van de «Bedrijfseffectentoets» waarbij aan het aspect administratieve lasten speciale aandacht zal worden besteed. In juli wordt de Tweede Kamer hierover nader geïnformeerd bij de rapportage over de keuze tweede tranche van de MDW-operatie.

2.5. Voortgang verzekerd

De betrokken departementen hebben ten behoeve van deze operatie in kaart gebracht welke regelingen leiden tot relatief veel administratieve lasten. Vervolgens is geïnventariseerd welke concrete plannen er al bestaan om de administratieve lasten van de desbetreffende regels te verminderen en waar aanvullende initiatieven mogelijk zijn. Dit telt op tot een aantal maatregelen die de administratieve lasten de komende tijd flink kunnen beperken. Hierover wordt gerapporteerd in paragraaf 3.

De voortgang van de realisatie van de in de volgende paragraaf gepresenteerde kabinetsplannen zal op de volgende manieren worden bewaakt. In de toelichtingen op de begrotingshoofdstukken van de departementen zal met ingang van het begrotingsjaar 1997 steeds expliciet aandacht worden besteed aan de ontwikkelingen van de administratieve lasten en de voortgang met de maatregelen gericht op het terugdringen hiervan. Verder zal de staatssecretaris van Economische Zaken jaarlijks in een voortgangsrapportage de Tweede Kamer uitgebreider informeren over de desbetreffende vorderingen op alle terreinen. Hierdoor kan steeds een samenhangend beeld worden geschetst van alle activiteiten die zijn gericht op het beteugelen van de administratieve lasten.

Ook intern bij de departementen zijn voorzieningen getroffen om de voortgang te verzekeren. Het kabinet heeft op ieder departement een functionaris op hoog ambtelijk niveau belast met aangelegenheden betreffende de administratieve lasten op dat departement. Deze «regievoerders» hebben een belangrijke rol gehad bij het opstellen van deze rapportage en zullen in het vervolgtraject erop toezien dat de voornemens van hun departement ook worden uitgevoerd.

Verder zal periodiek de voortgang met het terugdringen van de administratieve lasten aan de orde worden gesteld in de ambtelijke commissie Marktwerking, Deregulering en Wetgevingskwaliteit en de gelijknamige ministeriële commissie. Hierdoor ontstaat een vorm van «intercollegiale toetsing». De staatssecretaris van Economische Zaken heeft een coördinerende rol, maar het terugdringen van administratieve lasten zal alleen binnen de departementen gestalte kunnen krijgen.

3. Reductie van administratieve lasten per deelterrein

In deze paragraaf wordt per departement steeds aangegeven welke regelingen de meeste administratieve lasten veroorzaken. Waar mogelijk wordt een globale indicatie van de kwantitatieve betekenis gegeven. Per departement zijn verder de maatregelen vermeld die de betreffende bewindslieden nemen om deze lasten zo ver mogelijk terug te brengen.

3.1. Binnenlandse zaken

Het ministerie van Binnenlandse Zaken kent relatief weinig regelgeving die het bedrijfsleven op een zodanige manier raakt dat er administratieve lasten uit voortvloeien. Op het terrein van rapportages die verschillende departementen vragen met betrekking tot arbeid en (externe) veiligheid is

echter winst te behalen voor het bedrijfsleven. Bij elkaar gaat het om een administratieve lastendruk van enkele tientallen miljoenen guldens. Concreet gaat het om de volgende verplichtingen:

Wet Milieubeheer: extern Veiligheidsrapport (EVR)

Bepaalde bedrijven (m.n. in de chemische industrie) hebben de verplichting een EVR op te stellen. Deze verplichting wordt voorgeschreven door de Wet Milieubeheer. Een EVR heeft betrekking op een bedrijf.

Arbeidsomstandighedenwet: Arbeids Veiligheidsrapport (AVR)

Deze verplichting vindt zijn oorsprong in het Besluit Bedrijfshulpverlening Arbo-wet. Een AVR wordt opgesteld voor een installatie.

Beide verplichtingen zijn verstrengeld met de vereisten die uit hoofde van de Rampenwet en de Brandweerwet worden gesteld. Er is sprake van een ingewikkelde matrix van verplichtingen en betrokken instanties. In de kern komt het er op neer dat rapportages soms om bijna dezelfde informatie vragen, maar anders ingedeeld en op een ander tijdstip.

Voornemens

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken zal (mede in het kader van het Integraal Veiligheidsbeleid) samen met de ministers van VROM en Sociale Zaken en Werkgelegenheid een project opzetten dat ten doel heeft de genoemde informatieverplichtingen op het gebied van veiligheid en arbeid te stroomlijnen met het oog op een vermindering van de administratieve lasten. De Kamer zal over de resultaten van dit project begin 1996 worden geïnformeerd. De bewindslieden van BiZa, VROM en SZW zullen dan ook met voorstellen op dit terrein komen.

3.2. Centraal bureau voor de statistiek

Sinds midden jaren tachtig is de enquêtedruk[2], ongerekend de door de EG opgelegde buitenlandse handelsstatistiek, bij het CBS fors verminderd. Een verdere vermindering is echter wenselijk èn mogelijk. In de periode 1994 tot en met 1997 zal het CBS de enquêtedruk daarom met minimaal 100 000 uur (ruim 10%) reduceren. De totale enquêtedruk (exclusief de «landbouwtelling») bedroeg in 1994 ongeveer 800 000 uur. De reductie vindt het meest zichtbaar plaats op het terrein van vijf voor het bedrijfsleven meest belastende statistieken. Op langere termijn zal de enquêtedruk verder worden gereduceerd. Ook daar gaat deze paragraaf op in.

Internationale handel

De meest belastende statistiek is die van de internationale handel. 1993 is het door de EG vastgestelde INTRASTAT-stelsel ingevoerd. Daardoor is de enquêtedruk in één keer verdubbeld[3]. Sinds de invoering wordt de enquêtedruk echter verlicht door de waarnemingsdrempel op te trekken, gebruik maken van nieuwe technologieën bij de waarneming en aanvullend gebruik van informatie van anderen. De enquêtedruk voor deze statistiek zal hierdoor in 1997 ten opzichte van 1994 met circa 20% zijn teruggebracht.

Produktiestatistiek industrie

Onderzocht wordt of het mogelijk is de benodigde gegevens af te leiden

[2] Onder enquêtedruk wordt verstaan de totale hoeveelheid tijd die nodig is om formulieren in te vullen. De enquêtedruk wordt vaak uitgedrukt in aantallen uren per jaar. Zie bijlage 1 voor een nadere toelichting over dit begrip.

[3] Overigens wordt deze nieuwe verplichting gecompenseerd door de afschaffing van de grensformaliteiten voor de intracommunautaire handel.

uit andere statistische projecten en of deze via EDI waar te nemen zijn. De enquêtedruk voor deze statistiek zal in 1997 met 10% zijn teruggebracht.

Kwartaalstatistiek Prodcom

De waarneming is verplicht vanwege een EG-verordening. Door edificatie wordt een efficiency-winst van 10% in de periode 1994–1997 gerealiseerd.

Enquête industriële verkopen en order-ontvangsten

Met edificatie wordt ook hier een efficiency-winst van 10% in de periode 1994–1997 nagestreefd. Op langere termijn wordt verdere terugdringing van de enquêtedruk gerealiseerd door verdere afstemming van de jaar-, kwartaal- en maandwaarneming.

Arbeid en lonen

Voor de statistieken t.a.v arbeid en lonen zal eind 1997 de enquêtedruk met 30% teruggedrongen zijn. Het gaat om vijf statistieken. Jaarlijks worden er voor deze statistieken circa 90 000 bedrijven benaderd. Uiterlijk per september 1995 zullen in de salarissystemen van de belangrijkste computerservicebureaus modules zijn opgenomen waarmee het mogelijk is vrijwel de gehele CBS-uitvraag bij bedrijven op het gebied van arbeid en lonen te verzorgen.

Op langere termijn wordt de enquêtedruk verder gereduceerd door:

– Een integratieproject voor de bedrijfsstatistieken. Er wordt een elektronische vragenlijst ontwikkeld die een optimale afstemming van vragen, steekproeven en frequenties mogelijk maakt;
– Samenwerking met Kamers van Koophandel en fiscus t.b.v. het ABR (Algemeen Bedrijfsregister). Een samenwerkingsproject met Kamers van Koophandel en fiscus is in 1994 geïnitieerd;
– Samenwerking met branche-organisaties: uit het samenspel met deze organisaties valt veel coördinatie- en efficiencywinst te behalen;
– Standaardisatie definities etc. op een aantal terreinen.

Betere coördinatie van enquêtes door de overheid

Het bedrijfsleven ondervindt niet alleen enquêtedruk van de kant van het CBS. Ook direct in opdracht van anderen worden enquêtes uitgevoerd. Om de daaruit voortvloeiende enquêtedruk beter te kunnen beheersen wordt de oprichting van een coördinatiepunt bij het CBS overwogen. Daar zou voor elk in opdracht van de Rijksoverheid onder bedrijven te houden statistisch onderzoek getoetst kunnen worden of de benodigde informatie niet reeds beschikbaar is of door combinatie met reeds lopende waarneming efficiënt verkregen kan worden. In het Verenigd Koninkrijk bestaan hiermee goede ervaringen. De mogelijkheden hiervan zullen worden onderzocht. De Tweede Kamer zal begin 1996 worden bericht over dit onderzoek en de minister van EZ zal aangeven hoe een verbetering in de coördinatie van statistieken vorm zal krijgen.

Voorwaarden voor verdere reductie

Essentieel voor realisatie van de beoogde vermindering van de enquêtedruk en voor een verdergaande reductie is de medewerking van:
– berichtgevers zelf: voldoende automatisering;
– registerhouders: door het waar mogelijk opruimen van belemmeringen voor de uitwisseling van gegevens;

– «Brussel»: terughoudendheid bij nieuwe EG-verplichtingen.

Om voldoende aandacht voor de administratieve lastendruk in de CBS-organisatie te waarborgen is binnen het CBS een commissie op hoog niveau geïnstalleerd. Deze commissie heeft als taak initiatieven te ontplooien om de enquêtedruk verder te reduceren en de ontwikkelingen op dat vlak nauwlettend te volgen. Daarnaast is in het voorstel voor de nieuwe CBS/CCS-wet expliciet vastgelegd dat het CBS de taak heeft de noodzakelijke informatie zo te verzamelen dat de hiermee gepaard gaande lasten zo gering mogelijk zijn. De Centrale Commissie voor de Statistiek (CCS) zal hier een belangrijke controlerende taak hebben.

Samenvatting voornemens

Ten aanzien van het Centraal Bureau voor de Statistiek zullen de volgende maatregelen worden genomen:

– de enquêtedruk voor de vijf meest belastende statistieken zal eind 1997 met ruim 10% (100 000 uur) ten opzichte van begin 1994 zijn gereduceerd;

– bij voorstellen voor wijziging van bestaande (of introductie van nieuwe) enquêtes, wordt consequent het gevolg voor de enquêtedruk in kaart gebracht;

– begin 1996 zal de minister van Economische Zaken de Kamer meedelen hoe de verschillende in opdracht van de overheid te houden enquêtes beter op elkaar zullen worden afgestemd om overlap te vermijden;

– het CBS zal nauwere samenwerkingsverbanden aanknopen met de fiscus, de Kamers van Koophandel en branche-organisaties;

– via het technologiebeleid zal de minister van Economische Zaken waar nodig knelpunten helpen oplossen bij het toepassen van technologische hulpmiddelen om de enquêtedruk verder te reduceren.

Over de voortgang van al deze activiteiten zullen de bewindslieden van Economische Zaken de Tweede Kamer op de hoogte houden.

3.3. Economische Zaken

De totale administratieve lasten voortvloeiend uit regelgeving van het ministerie van Economische Zaken (exclusief het CBS) bedragen ruwweg f 200 mln. Ruim de helft hiervan komt voor rekening van de Vestigingswetgeving en het «Arbo-deel» van de mijnwetgeving. Verder zijn de Wet op het Consumentenkrediet, de Wet op de Kansspelen, de IJkwet en de Handelsregisterwet samen nog eens goed voor ongeveer een kwart van het totaal. Tenslotte vloeien enige lasten voort uit de Winkelsluitingswet, de Waarborgwet 1986 en de In- en uitvoerwetgeving.

Vestigingswet

Met ingang van 1 januari 1996 zal op basis van de Vestigingswet Bedrijven 1954 een nieuw Vestigingsbesluit in werking treden. Daarmee zijn veel minder starters verplicht een vergunning aan te vragen en zullen de vergunningvereisten belangrijk worden verlicht. Met uitzondering van een beperkt aantal categorieën (slagers, bakkers en elektrotechnische installatiebedrijven) vervallen alle vakbekwaamheidseisen. Bovendien wordt het mogelijk met één vergunning verschillende bedrijven uit te oefenen. Deze veranderingen zullen de uit de vestigingswetgeving voortvloeiende administratieve lasten ongeveer halveren.

Mijnwetgeving

Omdat de Arbeidsomstandighedenwet en de Wet gevaarlijke

werktuigen niet van toepassing zijn op bedrijven die onder de Mijnwet vallen, omvat de Mijnwetgeving een Arbo-deel. Dit Arbo-deel zal overgaan naar de Arbo-wet en de Wet gevaarlijke werktuigen. Wanneer het Arbo-deel uit de mijnwetgeving verdwijnt en de verplichtingen worden aangepast in lijn met hetgeen bij de Arbo vermeld is (zie par. 3.7) leidt dat tot een lastenvermindering van meer dan 10%.

Handelsregisterwet

Per 1-1-1996 wordt een nieuwe Handelsregisterwet ingevoerd. Hierdoor nemen de administratieve lasten af, omdat onder andere in de nieuwe wet een bedrijf met verschillende nevenvestigingen zich nog maar bij één Kamer van Koophandel hoeft in te schrijven.

Een verdere administratieve lastenverlichting zal worden gerealiseerd door de toepassing van ICT. Met ingang van volgend jaar gaan de Kamers van Koophandel gegevens alleen elektronisch opnemen. Daarnaast werkt men aan de koppeling van registers. Het elektronisch aanleveren van gegevens is een volgende stap en kan een forse vermindering van lasten opleveren voor ondernemers.

Tenslotte wordt momenteel door de Belastingdienst, bedrijfsverenigingen en de Kamers van Koophandel onderzocht of het mogelijk is te komen tot één opvoerprocedure voor nieuwe ondernemingen.

Al met al zullen de administratieve lasten die door de Handelsregisterwet worden veroorzaakt, bij benadering worden gehalveerd.

Wet op het Consumentenkrediet

Zonder vergunning van EZ uit hoofde van de Wet op het Consumentenkrediet is het verboden om beroepsmatig krediet te verlenen aan particulieren, of zich voor te doen als kredietgever. Een vermindering van administratieve lasten kan worden bereikt door een lichtere vorm van toezicht te introduceren. Dit zal worden onderzocht en de Kamer zal uiterlijk in juni 1996 hierover worden gerapporteerd. Afhankelijk van de te maken keuzes is een lastenverlichting oplopend tot circa 10% mogelijk.

Winkelsluitingswet

In juni is aan de Tweede Kamer een wetsvoorstel voor een nieuwe Winkeltijdenwet aangeboden. Afgezien van de wijziging van het aantal toegestane openingsuren, betekent het voorstel ook dat de (overigens relatief bescheiden) administratieve lasten die uit de huidige wet voortvloeien, nagenoeg geheel kunnen verdwijnen.

Waarborgwet 1986

Volgens de Waarborgwet 1986 moeten alle edelmetalen voorwerpen die in de handel worden gebracht vooraf worden gekeurd. Het Nederlandse systeem is gedetailleerd. Overigens is onlangs de Waarborgregeling gewijzigd als gevolg van een uitspraak van het Hof van Justitie te Luxemburg. Nederland zal de Waarborgwet aanpassen zodra een nieuwe aanpak-richtlijn is aangenomen. Dit zal naar verwachting een vereenvoudiging betekenen. De eerder genoemde wijziging en de aanpassing aan de nieuwe richtlijn leveren naar verwachting een vermindering in de administratieve lasten op van ongeveer 20%.

IJkwet

Volgens de IJkwet moeten alle meetmiddelen die in de handel worden gebracht vooraf worden gekeurd. Voor de ondernemer levert de wet een

vergelijkbaar type administratieve plicht op als bij de Waarborgwet. Onlangs is besloten apparatuur die is gekeurd door een buitenlands erkend keuringsinstituut toe te laten tot de Nederlandse markt. Dit levert een vermindering van administratieve lasten op van circa 5%.

Internationale handel

De belangrijkste bron van administratieve lasten zijn vergunningen op grond van invoerquota van het zogenaamde Multi Vezel Akkoord. Op termijn worden deze vergunningen afgebouwd, tot aan 1998 zal het aantal vergunningen met zo'n 15% dalen. Gedurende de tweede fase zal het aantal vergunningen verder afnemen.

Samenvatting voornemens

De bewindslieden van EZ hebben al maatregelen genomen om de administratieve lasten terug te brengen. Er is echter meer mogelijk. Al met al zullen de volgende maatregelen leiden tot lagere administratieve lasten:
– Per 1-1-1996 wordt de Vestigingswetgeving aanzienlijk vereenvoudigd;
– Het Arbo-deel van de Mijnwetgeving zal worden aangepast;
– Per 1-1-1996 wordt een nieuwe, vereenvoudigde Handelsregisterwet ingevoerd;
– De Wet op het Consumentenkrediet zal kritisch worden bezien, in juni 1996 wordt de Kamer geïnformeerd en komt de staatssecretaris van EZ met een voorstel;
– Er komt een nieuwe Winkeltijdenwet, het wetsvoorstel wordt nog in juni aan de Kamer aangeboden;
– Verder zetten de bewindslieden van EZ zich in om de administratieve lasten uit hoofde van de Waarborgwet, de IJkwet en op het gebied van de internationale handel te beperken.

Door al deze maatregelen is een forse reductie mogelijk in de administratieve lasten. Tentatieve schattingen duiden op een totale reductie van ruwweg een kwart.

3.4. Financiën

De regelgeving van het Ministerie van Financiën bestaat grofweg uit twee domeinen: de fiscale regelgeving en de niet-fiscale regelgeving.
Van deze domeinen zorgt de fiscale regelgeving voor de meeste administratieve lasten. Hierbij gaat het om een totale administratieve last van enkele miljarden. Hierbij dient wel te worden bedacht dat de beleidsdoelstellingen die met de belastingwetten worden beoogd, verder gaan dan het «ophalen van een bepaalde som geld». Deze doelstellingen strekken zich uit over nagenoeg het hele terrein van overheidsbeleid. Hierdoor is de fiscale wetgeving noodzakelijkerwijs vaak ingewikkeld. Daarom zouden de mogelijkheden tot terugdringing van administratieve lasten op dit terrein dus geringer kunnen zijn dan op voorhand misschien lijkt.

De staatssecretaris van Financiën heeft in het najaar van 1994 een commissie ingesteld (de Commissie-Van Lunteren) bestaande uit deskundigen vanuit het georganiseerde bedrijfsleven en de overheid. De commissie heeft tot taak voorstellen te doen ter verlichting van de administratieve lasten op het vlak van fiscale regelgeving. De commissie heeft eind 1994 voor het eerst gerapporteerd en in de zomer van 1995 zal de tweede en laatste rapportage aan de staatssecretaris van Financiën plaatsvinden.

De werkzaamheden van de commissie bewegen zich thans op diverse terreinen, zoals het aangifte/afdrachttraject OB/LB, inclusief de starters-problematiek, de loonbelastingverklaring en andere loonbelasting-documenten, de discoördinatie premieloon/fiscaal loon, het Besluit Uitsluiting Aftrek (in de omzetbelasting), het besparingscriterium, de bewaarplicht, de tolerantietermijnen en de mogelijkheden tot controle op basis van «convenanten» op het terrein van de zogenoemde gemengde kosten.

Het afwegen van de gevolgen voor de administratieve lasten, de fraudebestrijding en de schatkist is in al deze gevallen nog niet afgerond.

Zoals eind vorig jaar aan de Tweede Kamer is gemeld betreffen de voorstellen uit de eerste rapportage de volgende maatregelen:

De uitvoering van de zg. verminderingsbeschikking loonbelasting zal voortaan niet meer door de inhoudingsplichtige plaatsvinden, maar door de Belastingdienst zelf. Voor deze maatregel is aanpassing van regelgeving noodzakelijk.

Oprekking «20-dagenregeling»

De commissie heeft voorgesteld het aantal dagen van deze regeling op te rekken tot 40.

Parkeer-, tol- en veergelden

Teneinde te komen tot een oplossing van de problematiek rond de behandeling van vergoedingen voor parkeer-, tol-, en veergelden heeft de commissie voorgesteld over te gaan tot een lump-sum-heffing.

Met deze voorstellen kan naar verwachting een administratieve lastenverlichting worden bereikt van in totaal ca. f 100 mln. Op dit moment is het nog niet goed mogelijk vooruit te lopen op de rapportage die de commissie deze zomer zal doen.

Niet-fiscale regelgeving

Momenteel is een vooronderzoek gaande om ook binnen de niet-fiscale regelgeving van het ministerie van Financiën te komen tot een terugdringing van administratieve lasten. Hierover zal dit najaar aan de Kamer worden gerapporteerd. Waar relevant wordt deze rapportage vergezeld van concrete voorstellen.

Samenvatting voornemens

Op het terrein van de fiscale regelgeving heeft de staatssecretaris van Financiën in het najaar van 1994 een commissie ingesteld die tot taak heeft voorstellen te doen ter verlichting van de administratieve lasten. Over de eerste rapportage van de commissie is de Kamer eind vorig jaar geïnformeerd, een tweede rapportage wordt deze zomer verwacht.

Dit najaar zal de minister van Financiën de Kamer informeren over mogelijkheden en voorstellen om op het terrein van de niet-fiscale regelgeving van zijn ministerie te komen tot vermindering van administratieve lasten.

3.5. Justitie

Op het terrein van het ministerie van Justitie bevat Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek regelgeving die van betekenis is voor het bedrijfsleven

vanuit het perspectief van de administratieve lasten. Het gaat hierbij in het bijzonder om de Jaarrekeningvoorschriften en het Vennootschapsrecht. Het zwaartepunt van de administratieve lasten vloeit voort uit Jaarrekeningvoorschriften (enkele miljarden).

Voor het overgrote deel vloeit dit voort uit EG-regelgeving: het jaarrekeningrecht is grotendeels door Europese regelgeving bepaald. Verder is relevant dat het grootste deel van de op grond van deze voorschriften verplicht verzamelde informatie door het bedrijfsleven als nuttig ervaren wordt omdat deze ook voor andere doeleinden kan worden gebruikt.

Jaarrekeningvoorschriften

De verplichtingen die voortvloeien uit het Jaarrekeningrecht worden door ondernemers alleen voor een deel als een onnodige last ervaren. Er worden cijfers gevraagd die voor een goede bedrijfsvoering en externe verantwoording tegenover b.v. kapitaalverstrekkers zonder meer al van belang zijn. Bij Besluit van 25-1-1995 zijn voor boekjaren die op of na 1-1-1995 aanvangen de zgn. grensbedragen verhoogd. Dit zal leiden tot een lastenverlichting van ruim f 100 mln.

Preventief toezicht vennootschappen

Voor de oprichting van NV's en BV's is een verklaring van geen bezwaar vereist van de minister van Justitie. Met het onderzoek dat aan de afgifte van deze verklaring vooraf gaat is veel tijd gemoeid (4 tot 12 weken). In de tweede tranche van de MDW-operatie zal een project «preventief toezicht vennootschappen» worden gestart. De werkgroep zal als taak krijgen te onderzoeken of de genoemde verplichting kan worden afgeschaft of ten minste vereenvoudigd. Ook zullen de consequenties voor de verplichting tot het bijhouden van een aandeelhoudersregister aan de orde komen. Over de uitkomsten van dit onderzoek zal de Kamer uiterlijk in juni van 1996 worden geïnformeerd.

Knelpunten BV-recht

Er is een onderzoek gaande met als doel te bezien of bepaalde verplichtingen in het BV-recht kunnen worden versoepeld bijvoorbeeld in de sfeer van het kapitaalbeschermingsrecht. Het bedrijfsleven is betrokken bij dit onderzoek. In juni 1996 zal de Kamer worden geïnformeerd over de resultaten.

Rechten voortvloeiend uit auteursrecht

Het bedrijfsleven is geconfronteerd met nieuwe betalingsverplichtingen voortvloeiend uit het auteursrecht en naburige rechten. Op dit moment is tussen de betrokkenen overleg gaande over de wijze waarop de administratieve lasten voor het bedrijfsleven kunnen worden beperkt. Uiterlijk juni 1996 zal de Kamer worden geïnformeerd over de resultaten.

Samenvatting voornemens

De minister van Justitie heeft reeds maatregelen genomen om de administratieve lasten uit hoofde van de Jaarrekeningvoorschriften te verlichten. In juni 1996 zal de minister van Justitie rapporteren over verdere concrete mogelijkheden betreffende het preventief toezicht op de vennootschappen, betreffende knelpunten in het BV-recht en over de administratieve lasten in verband met het auteursrecht en naburige rechten.

3.6. Landbouw, Natuurbeheer en Visserij

Uit een inventarisatie welke regelingen van het ministerie van LNV wezenlijke administratieve verplichtingen met zich meebrengen, zijn acht regelingen naar voren gekomen. Bij wijze van zeer globale indicatie kan worden becijferd dat deze regelingen een jaarlijkse administratieve lastendruk veroorzaken van ruim 200 miljoen gulden. Deze lastendruk komt voor een aanzienlijk deel voor rekening van de Diergeneesmiddelenwet. Verder is ook op het terrein van LNV relevant dat een fors deel voortvloeit uit EG-regelgeving.

Diergeneesmiddelenwet

Op basis van deze wet dienen veehouders en dierenartsen een gedetailleerde medicijnboekhouding bij te houden.

Veewet

De Identificatie- en registratieverplichting heeft betrekking op het merken en registreren van dieren. De verplichte meldingen en het oormerken bij geboorte, handel of verlies van oormerk leiden tot een aanzienlijke administratieve last. Deze regelgeving vloeit grotendeels voort uit EU-regelgeving en de uitvoering is in belangrijke mate in handen van PBO-organen.

Meststoffenwet

Op grond van de meststoffenwet zijn veehouders verplicht een mestboekhouding bij te houden. Deze verplichting rust op zo 'n 60 000 bedrijven. Deze bedrijven moeten periodiek gegevens registreren en eens per jaar opgave doen aan het bureau Heffingen. Verder moeten mestafleveringsbewijzen worden ingevuld bij het verhandelen van mest en is er een registratieverplichting bij koop en verkoop van mestproduktie-rechten.

Visserijwet

De administratieve lasten worden met name veroorzaakt door de verplichte jaarlijkse registratie van vissersvaartuigen («CVR»)

Pachtwet

Deze wet verplicht dat elke pachtovereenkomst schriftelijk wordt vastgelegd, deze wordt ingediend bij de Grondkamer en ook dat de Grondkamer de overeenkomst toetst. Jaarlijks worden zo'n 50 000 verzoeken bij de grondkamer ingediend.

Landbouwwet

Uit de artikelen 24 en 25 volgt de bevoegdheid van de minister van LNV een landbouwtelling te houden. Jaarlijks wordt zo'n telling rond de maand mei gehouden.

Bestrijdingsmiddelenwet

Hierbij gaat het om het gebruik van grondontsmettingsmiddelen waarvoor per perceel grond éénmaal in de vier jaar een vergunning moet worden aangevraagd.

Boswet

Hierbij gaat het om een meldingsplicht voor het kappen van bomen door boseigenaren.

Voornemens

De minister van LNV heeft een onderzoek gestart om te bezien waar op bovengenoemde terreinen een reductie van administratieve lasten mogelijk is. De Kamer zal begin 1996 worden geïnformeerd over de eerste uitkomsten van dit onderzoek.
Uiterlijk in de zomer volgend jaar zal de minister van LNV ter zake concrete voorstellen presenteren. De minister van LNV zet zich in de geconstateerde administratieve verplichtingen met ten minste 10% te verminderen.

3.7. Sociale Zaken en Werkgelegenheid

De voor de administratieve lasten relevante SZW-wetgeving houdt verband met het in dienst hebben van werknemers. De verplichtingen hebben betrekking op vijf terreinen. Ter indicatie: een zeer globale schatting laat zien dat het bij het SZW-terrein gaat om een totaal bedrag aan administratieve verplichtingen van enkele miljarden guldens. Het zwaartepunt van deze lasten ligt bij de verplichtingen voortvloeiend uit de uitvoering van sociale verzekeringen en de Arbo-wetgeving. Vooral deze terreinen zetten de bewindslieden van SZW zich in op een significante reductie in administratieve lasten.

Arbeidsomstandigheden

– Er is een werkgroep aan de slag in het kader van het MDW-project die voorstellen zal doen ter vereenvoudiging van de Arbowet. De Kamer zal in juli a.s. over deze voorstellen worden geïnformeerd. Op basis van de voorstellen zal deze zomer nog de SER om advies worden gevraagd. Een van de suggesties van de werkgroep zal zijn het afschaffen van het Arbo-jaarplan en mogelijk ook het Arbo-jaarverslag. Afhankelijk van de te maken keuzen kan dit een kostenbesparing opleveren oplopend tot f 100 mln.

Premieheffing werknemersverzekeringen

– Vereenvoudiging premieheffing werknemersverzekeringen en harmonisatie en standaardisatie van grondslagen voor premieheffing en uitkeringsverstrekking.
De aanpak hiervan verloopt in twee fasen. De eerste fase is erop gericht te komen tot een eenvoudiger systeem van premieheffing. De hiervoor benodigde wetswijziging gaat per 1-1-1997 in. In de tweede fase wordt een vereenvoudiging van het berichtenverkeer tussen werkgevers en bedrijfsverenigingen en een uniformeren van de uitkerings- en premiegrondslag gerealiseerd. Over een standpuntbepaling over het advies dagloonvaststelling en een onderzoek naar loonelementen zal de Kamer uiterlijk in december 1996 worden geïnformeerd. Totale verwachte besparingsmogelijkheden rond de f 175 mln.

– Vrijwaring bij inlenersaansprakelijkheid en ketenaansprakelijkheid
In september volgt een kabinetsstandpunt over vrijwaring bij storting op een zgn. g-rekening. In 1996 kan de Kamer een wetsvoorstel tegemoet zien voor een nieuwe vrijwaringsregeling.
Bij de vormgeving van deze regeling zal het aspect van vermindering van administratieve lasten aandacht krijgen.

- Wet op de identificatieplicht

In juni 1997 volgt een evaluatie van de bewaarplicht van kopieën van identificatiebewijzen en de procedures rond verificatie. De relatie met het bewaren van loonbelastingverklaringen zal hierbij worden betrokken. Vooruitlopend daarop zal bij werkgevers worden nagegaan wat hun ervaringen terzake zijn.

Informatievoorziening i.v.m. aanspraken van werknemers op sociale zekerheidsuitkeringen;

– Aanleveren gegevens door werkgevers aan uitvoeringsorganen Sociale Zekerheid

Doel is dit aanleveren zover mogelijk terug te dringen door het aanleveren en gebruik van gegevens meer langs één punt te laten lopen. Hierbij zullen de mogelijkheden van het elektronisch uitwisselen van gegevens optimaal worden benut. Waar nodig zal de wet worden aangepast om dit mogelijk te maken. De opbrengst van gebruik van gegevens bij uitvoeringsorganen in plaats van verificatie bij werkgevers kan oplopen tot f 10 à f20 mln. Vanuit EZ worden deze initiatieven financieel ondersteund.

– Berichtenverkeer arbeidsongeschiktheidswetten

De mogelijkheden van hergebruik van gegevens, het stroomlijnen van berichtenverkeer en het gebruik van elektronische gegevensuitwisseling zullen worden gestimuleerd en, waar nodig, mogelijk gemaakt. Ook bij de totstandkoming van de wetten ter uitvoering van de afspraken in het Regeerakkoord over marktwerking in ZW en WAO zullen deze aspecten worden betrokken.

Informatieverschaffing over de arbeidsverhouding aan de werknemer

– Deze verplichting vloeit voort uit het BW. Volgend jaar wordt de naleving van de verplichting onderzocht. In de verslaglegging van het onderzoek zal ook worden ingegaan op de extra kosten van deze administratieve verplichtingen voor de werkgever.

In dienst hebben van bijzondere groepen werknemers

– Registratieplicht WAGW (gehandicapte werknemers)

De verplichting tot registratie is thans niet nader ingevuld en zal worden heroverwogen indien gegevens over gehandicapte werknemers op andere wijze kunnen worden verkregen. Uiterlijk januari 1996 zal hierover een besluit worden genomen. Registratie kost het bedrijfsleven jaarlijks ca. f 10 mln.

– WBEAA (allochtone werknemers)

Evaluatie is voorzien twee jaar na inwerkingtreding (d.w.z. 1 juli 1996). In aanloop daar naar toe zal in 1995 een onderzoek starten naar de uitvoering van de jaarverslag-verplichting. De verslaglegging aan de Tweede Kamer volgt na een uitvoerig onderzoek naar de effecten van de wet. Dit onderzoek vindt in 1996 plaats. Hierbij zullen ook de kosten van de verplichtingen voor werkgevers worden bezien.

– Wet arbeid Vreemdelingen

Deze nieuwe wet treedt in werking op 1-7-1995. In januari 1996 zullen de noodzaak en proportionaliteit van de in het kader van deze regeling te verstrekken gegevens worden bezien. Het gaat om ruim 9000 vergunningen per jaar.

Samenvatting voornemens

De bewindslieden van SZW nemen samengevat de volgende maatregelen om de administratieve lasten te verminderen.
– Arbo: wetsvoorstel na ommekomst SER-advies;
– De premieheffing werknemersverzekeringen wordt vereenvoudigd en er volgt een harmonisatie en standaardisatie van grondslagen voor premieheffing en uitkeringsverstrekking. Aanpak in fasen, de eerste wetswijziging gaat in januari 1997 in en in drie jaar zal e.e.a. zijn voltooid;
– Informatiestromen i.v.m. sociale zekerheid en dienstbetrekking: verschillende initiatieven zijn ontplooid om, gebruik makend van moderne technologieën en «één-aanleverpunten», het berichtenverkeer terug te dringen.
– In dienst hebben van bijzondere groepen werknemers: drie regelingen worden kritisch beoordeeld op hun werking.

Volgens een zeer globale schatting kan de met de realisatie van al deze voornemens samenhangende reductie van administratieve lasten oplopen tot meer dan een kwart miljard.

3.8. Verkeer en Waterstaat

Ook bij het departement van V&W heeft een vooronderzoek plaatsgevonden om die regelingen op het spoor te komen die resulteren in administratieve lasten voor het bedrijfsleven.
Daarnaast zijn MDW-werkgroepen bezig met een onderzoek naar de mogelijke vereenvoudigingen in het Rijtijdenbesluit en bij regelingen rond het taxivervoer. Uit de resultaten van het vooronderzoek bleken de Wet Goederenvervoer over de Weg, de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren en de Ontgrondingenwet voor het overgrote deel van de administratieve lasten te zorgen. Andere wetten dragen veel minder bij, zij het dat dit zoals eerder opgemerkt niet alles zegt over de ernst van het probleem.
Volgens een globale schatting bedragen de administratieve lasten van wet- en regelgeving op V&W-terrein een paar honderd miljoen gulden. Ter vermindering van de lasten van het bedrijfsleven wordt een aantal maatregelen voorgesteld. Deze maatregelen zijn:

Luchtvaartwetgeving

De herziening van de luchtvaartwetgeving behelst o.a. de vermindering van het aantal soorten brevetten en de certificering van luchtvaartterreinen. Dit leidt tot een vermindering van administratieve lasten. De eerstgenoemde wijziging van de Luchtvaartwet ligt voor advies bij de Raad van State. Het voorstel over certificering van luchtvaartterreinen wordt uiterlijk in december 1995 aan de ministerraad toegezonden.

Zeevaart

De Zeevaartbemanningenwet wordt herzien. Zo zal het o.a. mogelijk worden gemaakt dat, in plaats van de huidige wettelijk voorgeschreven bemanningssamenstelling, de reder zelf bepaalt op welke wijze hij de bemanning samenstelt Een en ander uiteraard binnen de randvoorwaarden voor een veilige en milieuverantwoorde vaart. Verder zal het aantal soorten vaarbevoegdheden drastisch worden teruggebracht van circa 150 naar ongeveer 10 soorten.
Ook wordt een Rijkswet nationaliteit zeeschepen ingevoerd. De verkrijging van de Nederlandse nationaliteit voor zeeschepen wordt hierdoor vereenvoudigd onder andere door afschaffing van de

zogenaamde beheerstoets waarbij de reder moet aantonen dat het beheer van een zeeschip in overwegende mate vanuit Nederland wordt gevoerd.
Uiterlijk in december 1995 zullen beide voorstellen aan de ministerraad worden toegezonden.

Certificaatsafgifte Schepenwet en Wet voorkoming verontreiniging door schepen

Beide wetten stellen een groot aantal certificaten aan de koopvaardij verplicht die worden verleend op grond van vele soorten veiligheids- en milieu-onderzoeken. De certificaten hebben vaak een verschillende doorlooptijd zodat de onderzoeken op verschillende tijdstippen moeten worden uitgevoerd. Om de administratieve lasten en andere kosten die hier voor reders uit voortvloeien te verminderen is in internationaal verband een systeem ontwikkeld waardoor de onderzoeken zelf, de periode van onderzoeken en de geldigheidsduur van de certificaten worden geharmoniseerd. Uiterlijk september 1995 zullen de betrokken algemene maatregelen van bestuur aan de Raad van State worden gezonden.

Ontgrondingenwet

Een voorstel tot wijziging van deze wet is aanhangig bij de Tweede Kamer. Dit voorstel is gericht op planning, procedurele koppeling met de ruimtelijke ordening en coördinatie van de vergunningprocedures uitmondend in integratie van beroepsmomenten. Dit zal leiden tot een aanzienlijke besparing van tijd en werklast voor de ontgronder. Uiterlijk in juni 1996 kunnen de voorgestelde wijzigingen in werking treden.

Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (WVO)

Administratieve lasten resulteren onder andere uit de verplichte aanvraag van vergunningen voor bodemsanering en conserverings-werkzaamheden aan vaste objecten. Er is een vervanging van de WVO-vergunningplicht door algemene regels voor categorieën veel voorkomende lozingen in voorbereiding. Dit leidt tot besparingen in tijd en werklast voor de betrokken bedrijven. Een eerste amvb (voor de glastuinbouw) is eind 1994 in werking getreden. Uiterlijk in juni 1996 zal een tweede volgen (over bodemsanering en proef bronnering) en uiterlijk december 1996 zal de laatste zijn beslag krijgen (over conserverings-werkzaamheden).

Wet Goederenvervoer over de Weg (WGW)

Bij deze wet gaat het om een aantal vergunningen (voor goederen-vervoer nationaal en internationaal), het invullen van vrachtbrieven etc. Op dit moment wordt de wet geëvalueerd. Op grond van de resultaten van deze evaluatie zal de wet waar nodig worden gewijzigd. In augustus 1995 zullen de resultaten van deze evaluatie aan de Kamer worden toegezonden.

Rijtijdenbesluit

Een MDW-werkgroep onderzoekt de mogelijkheden te komen tot vereenvoudigingen in het Rijtijdenbesluit. Gedacht wordt onder andere aan een simpeler systeem van registratie van rij- en rusttijden. Een verlichting van de administratieve lasten met enkele tientallen procenten zou hierdoor mogelijk zijn.

Taxivervoer

Een andere MDW-werkgroep onderzoekt in hoeverre de bestaande regulering van het taxivervoer nog dienstbaar is aan de doelstellingen van het verkeers- en vervoersbeleid en aan die met betrekking tot de taxi in het bijzonder. Over de rapportage van deze werkgroep zal de Kamer begin juli worden geïnformeerd. De administratieve lasten verbonden aan de taxiregelgeving zullen naar verwachting gehalveerd worden (van f 2 mln naar f 1 mln) omdat volgens de voorstellen van de werkgroep aanzienlijk eenvoudiger zal worden aan te tonen dat aan de criteria voor vergunningverlening is voldaan.

Samenvatting voornemens

De belangrijkste acties van de minister van V&W met het oog op het verminderen van de administratieve lasten zijn samengevat:
– De verplichtingen uit hoofde van de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren zullen worden verminderd. Een amvb is al in werking, twee anderen volgen in 1996;
– De Ontgrondingenwet wordt vereenvoudigd. De wijzigingen zullen uiterlijk in juni 1996 in werking treden;
– Er vindt een herziening van de luchtvaartwetgeving plaats die op twee punten een vermindering van de administratieve lasten oplevert;
– De Zeevaartbemanningswet wordt herzien en vereenvoudigd en er wordt een Rijkswet nationaliteit zeeschepen ingevoerd. Voorstellen worden nog dit jaar aan de ministerraad toegezonden;
– Vereenvoudiging van de uitvoering van de Schepenwet en de Wet voorkoming verontreiniging door schepen. De betrokken amvb's zullen uiterlijk september 1995 naar de Raad van State worden gezonden;
– Een evaluatie van de Wet Goederenvervoer over de Weg. De resultaten van deze evaluatie zullen in augustus 1995 naar de Kamer worden gezonden;
– Op het gebied van taxivervoer en het Rijtijdenbesluit zijn forse verminderingen van de administratieve lasten mogelijk. Over de concrete voorstellen zal de Kamer in juli worden geïnformeerd aan de hand van de rapportages van twee MDW-werkgroepen.

3.9. Volksgezondheid, welzijn en sport

De wet- en regelgeving van het departement van VWS richt zich in hoofdzaak op de gesubsidieerde en gepremieerde sector. Ook in deze sectoren is sprake van een substantiële administratieve last. Deze notitie beperkt zich echter, in lijn met het Regeerakkoord, tot de administratieve lasten voor het bedrijfsleven. Op dit gebied lijkt VWS in ieder geval op twee terreinen winst te boeken. Dit is op het gebied van de levensmiddelenwetgeving en de Ziekenfondswet (aan- en afmeldprocedures).

Levensmiddelenwetgeving

De bestaande wetgeving op het gebied van de levensmiddelenproduktie en -verhandeling zal worden doorgelicht in de tweede tranche van het MDW-project. Eén van de taken die de werkgroep zal meekrijgen is het vereenvoudigen en opschonen van de bestaande voorschriften. Samen met LNV zal ook de wetgeving op veterinair gebied worden vereenvoudigd door de volksgezondheidsbepalingen ten aanzien van vlees en vleesprodukten onder te brengen in één wet (Zie de brief aan de Tweede Kamer van 18 mei j.l). In juni 1996 zal de Kamer worden geïnformeerd over de bevindingen van de MDW-werkgroep en de voorstellen die de regering hieraan verbindt.

Ziekenfondswet

Bij het begin en het einde van een dienstverband is de werkgever verplicht hiervan melding te doen aan twee instanties:
– het ziekenfonds (voorzover de werknemer verplicht verzekerd is);
– de bedrijfsvereniging.

Op dit moment worden door bedrijfsverenigingen en ziekenfondsen initiatieven genomen om te komen tot integratie van deze meldingen.

Halverwege 1994 is een project gestart van het GAK en een ziekenfonds met als doel te komen tot integratie van aan- en afmeldingen. Het project wordt eind 1995 geëvalueerd. De Kamer zal begin 1996 worden geïnformeerd over de evaluatie en de volgende stappen die het kabinet zal zetten om een integratie van aanleverpunten te ondersteunen.

De aan- en afmeldingsprocedures van uitzendkrachten in het kader van de ZFW is vele malen ingewikkelder dan bij werknemers die niet via een uitzendbureau werken. Op dit moment wordt bezien of een proefproject met als doel het vereenvoudigen van het berichtenverkeer tussen Ziekenfonds, bedrijfsvereniging en uitzendbureaus kan worden opgestart. Ook hierover ontvangt de Kamer begin 1996 bericht.

Voornemens

De bewindslieden van VWS zullen, in samenwerking met hun collega's, op het terrein van de levensmiddelenwetgeving uiterlijk in juni 1996 komen met voorstellen voor vereenvoudigingen. Over integratie van aan- en afmeldprocedures bij de Ziekenfondswet en de bedrijfsverenigingen zal begin 1996 de Kamer worden geïnformeerd.

3.10. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieubeheer

Op het terrein van het ministerie van VROM is afzonderlijk gekeken naar de milieu- en naar de bouwregelgeving.

Milieuregelgeving

Binnen het ministerie van VROM is een project opgezet (Strategie Efficiencyverbetering Milieuregelgeving) dat moet leiden tot concrete voornemens inzake de verbetering van de efficiency van milieuregelgeving. Er zal ook worden gekeken naar mogelijkheden tot verlaging van administratieve lasten. De totale administratieve lasten op milieuterrein belopen waarschijnlijk enkele honderden miljoenen guldens. Het zwaartepunt ligt bij de Wet Milieubeheer en dan in het bijzonder bij het Inrichtingen- en Vergunningenbesluit. De Tweede Kamer zal nog dit jaar meer in detail over het STEM-project worden geïnformeerd, dan zal ook duidelijk zijn welke voorstellen zullen mogen worden verwacht. Vooruitlopend hierop kan worden aangegeven dat de vermindering van administratieve lasten voornamelijk zal zijn gelegen op de onderstaande drie terreinen.

Wet Milieubeheer: Inrichtingen- en Vergunningenbesluit

Dit onderwerp wordt onderzocht door een MDW-werkgroep. Over de rapportage van deze werkgroep zal de Kamer in juli op de hoogte worden gesteld. Naar verwachting zal een van de aanbevelingen van de werkgroep zijn het aantal vergunningplichtige inrichtingen ruwweg te halveren. Als wordt uitgegaan van een globale veronderstelling van een administratieve last per vergunning van f 7 500,–; resulteert aldus een vermindering in administratieve lasten van ongeveer f 75 mln.

Rapportageverplichtingen

Eén van de acties van het STEM-project zal gericht zijn op het inhoudelijk stroomlijnen van rapportageverplichtingen voor bedrijven. Deze verplichtingen volgen uit regelgeving als amvb's, de Wet Milieubeheer, de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren en uit milieuconvenanten etc. Ook opgaven, al dan niet vrijwillig, aan instituten als het RIVM, de Emissieregistratie, het CBS etc. Dergelijke rapportageverplichtingen zijn i.h.a. slecht op elkaar afgestemd.

Regelgeving ten aanzien van stoffen

De Wet Milieugevaarlijke stoffen zal in twee stappen worden overgeheveld naar de Wet Milieubeheer. Tegelijkertijd zal de betreffende regelgeving sterk worden ingeperkt en worden verduidelijkt. Hierdoor zal een aanzienlijke lastenverlichting in termen van regelgeving ontstaan voor bedrijfsleven en overheid. Het bedrijfsleven zal in minder gevallen gegevens hoeven te verstrekken en ook de omvang van de gegevensverstrekking zal afnemen. Verder is het voornemen een aantal tijdrovende procedures te laten vervallen. Tot slot zal de toegankelijkheid van de overblijvende regels sterk worden verbeterd.

Bouwregelgeving

Er vindt momenteel een uitgebreide evaluatie van de bouwregelgeving plaats met als doel te bezien of de herziene Woningwet en het Bouwbesluit aan de met de aanpassing beoogde dereguleringsdoelstellingen voldoen. Bij de evaluatie zijn de verschillende departementen, de mede-overheden en tal van organisaties uit de wereld van de bouw en de huisvesting betrokken.

Bij deze evaluatie wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor beperking van administratieve lasten. De evaluatie zal uitmonden in een beleidsnota met concrete voornemens die in oktober 1995 naar de Kamer zal worden gezonden. De totale lasten van deze regelgeving belopen volgens globale schattingen van het EIM f 0,5 à f 1 mld. Vooruitlopend op de resultaten van de evaluatie kan alvast een aantal terreinen worden aangeduid waar de administratieve lasten zullen worden gereduceerd. Het gaat vooral om verplichtingen voortvloeiend uit de volgende artikelen van de Woningwet:

- Artikel 2: Bouwbesluit
- Artikel 8, lid 1: Bouwen op verontreinigde bodem
- Artikel 8, lid 2, d en h: Selectief slopen en uitvoeren bouw- en sloopwerken
- Artikel 8, lid 3: Inrichting en indiening aanvraag bouwvergunning
- Artikel 8, lid 6: Procedurevoorschriften welstandscommissie
- Artikel 42: Meldingsplichtige bouwwerken
- Artikel 57: Openbaar register

De verlichting zal worden bereikt door bijvoorbeeld uitvoeringsvoorschriften en onderzoeksrapportages te vereenvoudigen, lokaal sterk uiteenlopende vereisten te stroomlijnen etc.

Samenvatting voornemens

De bewindslieden van VROM zullen op het terrein van de milieu- en bouwregelgeving komen met maatregelen om de administratieve lasten te reduceren. Het eerste resultaat is zichtbaar in concrete plannen voor vereenvoudiging van het IVB. In juli a.s. wordt de Kamer van deze voornemens op de hoogte gesteld. Over andere plannen op het gebied van vereenvoudiging van de milieuregelgeving en de voornemens op het

terrein van de bouwregelgeving zal de Kamer nog dit jaar bericht ontvangen.

4. Blijvende aandacht

In deze notitie zijn maatregelen geschetst die de administratieve lasten substantieel zullen doen verminderen. Deze vermindering zal in tal van vormen gestalte krijgen: stroomlijning van procedures, verlichting van enquêtedruk, vereenvoudiging van vergunningvereisten, afschaffen van vergunningverplichtingen, vereenvoudigen en stroomlijnen van rapportageverplichtingen etc. Bij veel van de genoemde regelingen betekent dit dat de vereiste inspanningen met rond de 10% worden gereduceerd. De veelvormigheid maakt het echter vrijwel onmogelijk de reductie onder één noemer, in één getal samen te vatten. Dat maakt de voornemens overigens niet minder hard, integendeel zelfs, het kabinet kan worden gehouden aan de concrete voorstellen.

Het kabinet is zich ervan bewust dat blijvende aandacht voor het terugdringen van de administratieve lasten noodzakelijk is. Daarom zijn ook voorzieningen aangekondigd die er voor moeten zorgen dat de voornemens realiteit worden. Kernelementen zijn het zo concreet mogelijk aankondigen van voornemens, met afrekenbare tijdstippen waarop deze gerealiseerd moeten zijn, gecombineerd met periodieke rapportages aan de Kamer. De departementen zelf zullen in de toelichting op de begroting de Kamer op de hoogte houden van de voortgang van de activiteiten op het gebied van de administratieve lasten. De staatssecretaris van Economische Zaken zal jaarlijks in een voortgangsrapportage de Kamer uitgebreider informeren over de vorderingen op alle terreinen.
Hierdoor kan steeds een samenhangend beeld worden geschetst van alle activiteiten die zijn gericht op het beteugelen van de administratieve lasten.

Ook op de departementen zelf zijn maatregelen genomen om de aandacht voor administratieve lasten niet te laten verslappen. De belangrijkste hiervan is het benoemen van een functionaris op hoog niveau die ambtelijk verantwoordelijk is voor het terugbrengen van de administratieve lasten naar een niveau dat niet uitgaat boven wat strikt noodzakelijk is. Hiermee wordt ook uitdrukking gegeven aan het feit dat de veelvormigheid van de administratieve lasten het noodzakelijk maakt dat een beleid dat is gericht op vermindering ervan aangrijpt bij de departementen zelf. Een goede coördinatie van de departementale activiteiten is een belangrijke randvoorwaarde voor het welslagen van dat beleid. Essentieel is echter dat al die kiezelsteentjes die samen de berg administratieve lasten vormen, op het juiste niveau, en dat is bij de departementen zelf, worden opgemerkt en vervolgens afgeslepen. De in deze notitie geschetste maatregelen pogen aan zo'n aanpak inhoud te geven.

BIJLAGE I

Enquêtedruk

Onder enquêtedruk wordt verstaan de totale hoeveelheid tijd die bedrijven nodig hebben om enquête-formulieren in een bepaald jaar in te vullen. Begin jaren negentig is een omvangrijk extern begeleid onderzoek uitgevoerd naar de enquêtedruk van het CBS[4]. Op basis van dit onderzoek is de totale enquêtedruk becijferd op ca. 800 000 uur (exclusief de «landbouwtelling»). De grootste bedrijven doen aan vrijwel alle CBS-onderzoeken mee, de kleinste worden slechts steekproefsgewijs, en dus incidenteel, benaderd.

Afgezien van de statistiek Buitenlandse Handel (Intrastat) rust de druk voor ca. 1/3 op het kleinbedrijf (minder dan tien werknemers, 90% van alle bedrijven), ca. 1/3 op het middenbedrijf (van 10 tot 100 werknemers, bijna 10% van alle bedrijven) en ook 1/3 op bedrijven met 100 of meer werknemers (2% van alle bedrijven).

Voor de reductie van de enquêtedruk staan in hoofdzaak twee wegen open. Ten eerste een reductie van de verzameling van gegevens als zodanig (kleinere steekproef, minder vragen etc.).

Ten tweede een efficiënter gebruik en verzamelen van gegevens. Dit kan o.a. door gebruik van geautomatiseerde bedrijfsgegevens via electronic data interchange (EDI, vandaar: edificatie), het gebruik van elders reeds beschikbare informatie en coördinatie van vraagstellingen e.d.

Verder kan de «subjectieve» enquêtedruk verbeteren door betere dienstverlening aan berichtgevers door:

a. voorkomen dat bedrijven vaker dan nodig in een steekproef vallen;

b. invoering van de één-loket-gedachte en vormen van account management zodat bedrijven met één CBS-medewerker van doen hebben;

c. betere voorlichting vooraf omtrent de te verwachten onderzoeken;

d. een teruglevering van uitkomsten zodat zij de baten van statistisch onderzoek direkter ervaren.

[4] Het onderzoek onder 20 000 bedrijven stond onder begeleiding van een werkgroep samengesteld uit vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven, het CBS en het ministerie van Economische Zaken. Uiteraard zijn ook de resultaten van dit onderzoek met onzekerheden omgeven. Zo komen op de vraag wat het tijdsbeslag is van het invullen van een bepaalde enquête ook antwoorden als «een jaar van mijn leven».